

Redogörelse för miljökonsekvensbedömning

Program för Europeiska regionala utvecklingsfonden för Stockholm 2021- 2027

Det här är en redogörelse över hur Regionalfondsprogrammet Stockholm har tagit hänsyn till miljökonsekvensbedömningen av programmet, i enlighet med artikel 9 i EU-direktivet 2001/42/EG. En strategisk miljökonsekvensbedömning genomfördes i samband med framtagandet av programmet och färdigställdes i december 2020¹. Programmet Stockholm godkändes av EU-kommissionen 17 augusti 2022.

Den här redogörelsen bör läsas tillsammans med programdokumentet för Stockholm och med miljökonsekvensrapporten.

Regionalfondsprogrammet Stockholm

Stockholm är ett län med en stark näringslivsstruktur. Här finns också många internationellt ledande aktörer inom forskning och innovation. Samtidigt finns utmaningar kopplat till kompetensförsörjning, bostadsbyggandet, transporter och utbildning. Programmet fokuserar på följande insatser för att möta de utmaningar och möjligheter som finns:

- **Att minska hindren för tillväxtföretag att gå från idé till innovation**
Här kan det till exempel handla om att stödja den fortsatta digitaliseringen av näringslivet eller utveckling och kommersialisering av nya lösningar som är till nytta för stora delar av samhället. Det kan också handla om att främja samverkan och kunskapsutbyte mellan olika branscher och teknikområden för att möta samhällsutmaningar, eller att stärka företags möjlighet att komma ut på internationell marknad.
- **Ett innovations- och företagsfrämjande system med tydliga roller och långsiktig finansiering**
Att öka små och medelstora företags tillgång till forsknings- och innovationsinfrastrukturer. Det kan också vara insatser som ökar regionernas kapacitet att generera innovationer.
- **Innovationer som hjälper till att minska miljö- och klimatpåverkan**
Till exempel genom att främja en ökad klimatmedvetenhet som stödjer hållbara konsumtionsmönster och ett hållbart beteende. Det kan också vara att främja cirkulär omställning i företagen och att utveckla alternativa material eller främja återvunnet material i produkter.

Stockholm bidrar till EU:s politiska mål om ett smartare Europa och ett grönare Europa genom följande specifika mål:

- Stärka forskning och innovation (SO 1.1)
- Stärka nyttan av digitalisering (SO 1.2)
- Stärka små och medelstora företags tillväxt och konkurrenskraft (SO 1.3)
- Utveckla färdigheter för smart specialisering (SO 1.4)
- Främja övergången till cirkulär ekonomi (SO 2.6)

Miljöbedömning

Syftet med miljöbedömningen är att integrera miljöaspekter i planering och beslutsfattande av programmet så att en hållbar utveckling främjas. Reglerna kring hur miljöbedömningen ska göras och vad den ska innehålla anges i den svenska Miljöbalken 6 kap. I de generella instruktionerna till regionalfonden hänvisas till EU-direktiv 2001/42/EG, vilket i Sverige implementerats via Miljöbalken.

Anthesis har på uppdrag av Tillväxtverket gjort de strategiska miljöbedömningarna av samtliga åtta regionala program samt det nationella regionalfondsprogrammet, Interreg Öresund-Kattegatt-Skagerrak (Europeiskt territoriellt samarbete) och Fonden för en rättvis omställning.

Sammanfattning av miljökonsekvensbedömningen

Programmet kommer att ha stora möjligheter att hjälpa Stockholmsregionen lösa utmaningar med företagens kommersialisering, tillväxt, innovation och långsiktig finansiering vilket kommer att leda till minskad miljö- och klimatpåverkan såväl direkt som indirekt. Programförslaget bedöms även kunna bidra positivt till människors hälsa, genom till exempel sysselsättning och social inkludering.

Från ett miljöperspektiv är satsningarna på energieffektivitet och hållbar multimodal mobilitet det som medför störst positiv miljöpåverkan. I Stockholmsregionen är energieffektivisering centralt ur kapacitetssynpunkt, då elnäten inte längre klarar av all den verksamhet som bedrivs. Genom utveckling av mindre pilotprojekt, i samverkan med forskning och näringsliv, kan offentliga aktörer bidra till utveckling och spridning av innovationer till exempel inom miljöteknik som i senare skede kan implementeras och upphandlas i större skala.

En hållbar stadsutveckling ställer stora krav på byggsektorn och i Stockholmsregionen pågår det idag en rad omfattande infrastrukturprojekt. Dessutom utgör byggandet av nya och renoveringen av befintliga fastigheter stora utmaningar. Sammantaget har byggsektorn i regionen minst lika stor klimatpåverkan som transporter, här finns det utrymme för utveckling av miljöteknikområdet, där Stockholm har en förhållandevis stark position.

Samtidigt noteras att programmet innebär risk för negativ miljöpåverkan och att kravställningen för att uppnå ett Smartare Europa och Grönare och koldioxidsnålare Europa är svag. För vissa av de särskilda målen är det därför viktigt att utformningen av programmets insatser sker på ett sätt som främjar hållbar utveckling och

säkerställer att insatsen inte ger oönskade konsekvenser, till exempel rekyleffekter inom energieffektivisering och risk för att jungfrulig mark tas i anspråk vid nyetableringar eller när ny infrastruktur anläggs.

Programmet bör därför, gärna tillsammans med övriga regionalfondsprogram, ta fram mekanismer för att tydligt styra mot hållbar utveckling och en smartare och koldioxidsnål ekonomi. Sådan styrning bör omfatta både programmets övergripande inriktningar och ambitioner, liksom mer tekniska aspekter som t.ex. rutiner för bedömning av ansökningar, planering, genomförande och uppföljning av insatser, samt efterföljande forskning. Trots riskerna som nämnts ovan, bedöms förslaget till program inte resultera i betydande negativ miljöpåverkan.

Samråd

Avgränsningssamrådet för den strategiska miljöbedömningen av programmet genomfördes den 18–24 september 2020 i form av en webbaserad enkät. Samrådsunderlaget skickades till samtliga län och regioner samt till Naturvårdsverket. Svaren som inkom redovisas i miljökonsekvenstrapporten.

Baserat på de kommentarer som kommit in beslutades bland annat följande åtgärder:

- Bedömningen av klimatrelaterade effekter sträcks till 2050
- I den slutliga versionen kommer effekter på havs- och vattenmiljö också bedömas till geografiskt område utanför det definierade, i den grad detta är möjligt
- En övergripande bedömning också av kumulativa effekter på miljön görs

Remissförfarande

Miljökonsekvensbedömning skickades till programskrivarna i Stockholm 18 september 2020. Stockholm svarade den 23 september 2020. I sitt svar skriver Stockholm bland annat:

Det kommande nationella regionalfondsprogrammet för programperioden 2021–2027 har en tematisk inriktning som kompletterar regionalfondsprogrammet i Stockholm. Det nationella programmets fokus på hållbar stadsutveckling, finansiella instrument inom ett urval av branscher samt gränsöverskridande samarbete inom forskning och innovation innebär goda möjligheter till synergier. Med programmet kan regionens sociala och ekonomiska utveckling stärkas, liksom övergången till en grön och koldioxidsnål ekonomi, och samtidigt utgöra en drivkraft för stärkt forskning, innovation och fler växande konkurrenskraftiga företag.

Förslag till åtgärder i miljökonsekvensbeskrivningen

Insatser inom de två politiska målområdena bör väljas och utformas så att hållbar utveckling främjas.

Samspelet mellan regionens urbana miljöer och landsbygden är prioriterat, till exempel genom bättre möjligheter till arbete och företagande för personer som vill bo

och verka på landsbygden/skärgården. Denna ambition återspelas inte i budgetfördelningen. Den största delen av budgeten (ca 80%) planeras att satsas på Politiskt Mål 1 (Smartare Europa) och resterande budget satsas på Politiskt Mål 2 (Grönare och koldioxidsnålare Europa).

Dessutom noteras att programmet innebär risk för negativ miljöpåverkan och att kravställningen för att uppnå ett Smartare Europa och Grönare och koldioxidsnålare Europa är svag. För vissa av de särskilda målen är det därför viktigt att utformningen av programmets insatser sker på ett sätt som främjar hållbar utveckling och säkerställer att insatsen inte ger oönskade konsekvenser, till exempel rekyleffekter inom energieffektivisering och risk för att jungfrulig mark tas i anspråk vid nyetableringar eller när ny infrastruktur anläggs.

Programmet bör därför, gärna tillsammans med övriga regionalfondsprogram, ta fram mekanismer för att tydligt styra mot hållbar utveckling och en smartare och koldioxidsnål ekonomi. Sådan styrning bör omfatta både programmets övergripande inriktningar och ambitioner, liksom mer tekniska aspekter som t.ex. rutiner för bedömning av ansökningar, planering, genomförande och uppföljning av insatser, samt efterföljande forskning.

Förslag på justeringar för det politiska målet "Smartare Europa"

- Att tillgängliggöra infrastruktur för forskning och utveckling, exempelvis i form av testbäddar, laboratorium, pilot-och demoprojekt, gör det möjligt att även belysa vikten av hållbar utveckling.
- Tydliggöra kopplingen mellan effekter inom digitalisering och miljö.
- Satsningarna på små och medelstora företag bör också omfatta aktiviteter som särskilt adresserar unga och ungas tillgång till arbetsmarknaden.
- Ta hänsyn till var i regionen kommande insatser och nyetableringar förläggs för att motverka segregation.

Förslag på justeringar för det politiska målet "Grönare och koldioxidsnålare Europa"

- Ta med incitament för att minska den totala energianvändningen kopplat till hög tillväxt i regionen.
- Prioritera betydelsen av att få med skärgård och landsbygden i programmet.
- Prioritera insatser inom styrkeområden som Hållbar energi och miljöteknik, eller Teknik-och tjänsteutveckling inom industrin som leder till ökad energi- eller resurssnålhet.

Hur har miljökonsekvensbedömningen integrerats i slutliga programmet?

Miljökonsekvensbeskrivningen föreslog att ta fram mekanismer för att tydligt styra regionalfondsprogrammen mot hållbar utveckling och en smartare och koldioxidsnål

ekonomi. Tillväxtverket har integrerat detta i urvalsprocessen av projekt för samtliga program inom regionalfonden, inom kvalitetskriteriet Hållbar förändring. Projekten ska i sina ansökningar visa hur de har bedömt sin hållbarhetspåverkan samt om projektets resultat har förutsättningar att bli bestående och bidra till en hållbar utveckling.

Stockholmsregionens Klimatfärdplan 2050 har liksom genomförd miljökonsekvensbedömning varit en viktig del av programmets framtagande. Rekommendationen att styra än tydligare mot hållbar utveckling, en smartare och koldioxidsnål ekonomi har omhändertagits såväl i programmets innehåll som i dess nu pågående genomförande. Det framgår inte minst genom programmets tydliga fokus på betydelsen av att främja företagens innovationsförmåga, kunskap och teknikanvändning inom den gröna omställningen i allmänhet och en cirkulär och resurseffektiv ekonomi i synnerhet. Detta innefattar bland annat design av produkter, förädlade metoder för produktion, intelligent resursanvändning samt affärsmodeller avseende såväl resurs- och energieffektivitet som klimatfrämjande åtgärder.

Även utveckling av regionens fysiska struktur kan bidra till en ökad resurseffektivitet, exempelvis genom en ökad tillgänglighet till funktioner vars användning kan bidra till minskade koldioxidutsläpp. Övergång till cirkulär ekonomi kräver även en ökad klimatmedvetenhet och insatser från många aktörer, såväl privata företag, sociala entreprenörer som forsknings- och utbildningsaktörer. Detta återspeglas i programmet som helhet och tydliggörs inte minst genom PO2 fokus på att främja övergången till en cirkulär och resurseffektiv ekonomi med en tydlig samverkan med betydande delar av PO1 samt det inom smart specialisering prioriterade området klimat- och miljöinsatser för hållbar stadsutveckling.